

שאבדה ונמצאה בלילה. [ג] כשאבד הראשון ונמצא לאחר זמן הראוי להקברה וקודם שחטית השני. [ד] כשאבד הראשון ונמצא לאחר שהוקרב השני בפועל. בסוגיתנו דנים על ארבעת האופנים האלו, בין בחטאת ובין בפסח.

שְׂמוּאֵל קָרְבִּי קִבֵּירָא לִיה דְּאָמֵר אַבְדָּה לְמִיתָה אֶזְלָא. שלדעת רבי, אבודה מתה אפילו כשנמצאת קודם הקרבה, ונוקטת הגמ' ששמואל סובר כדעת רבי זירא (לעיל זו, ב) ששעת חצות קובעת. והיתה הגמ' יכולה לתרץ, ששמואל סובר כרבה שישעת השחיטה קובעת, ולפי זה היה הכלל של שמואל נכון לדעת חכמים, שבאופן שנמצאת הבהמה לפני שחיתה, בחטאת מתה ובפסח רועה, ולהלן (ע"ב) תדון הגמ' בלישנא בתרא בהצעה זו (רש"י). ויש לבאר, שבלישנא קמא היה ברור לגמ' התירוץ שיתרצו בלישנא בתרא, שיש הכרח ששמואל סובר כמו רבי זירא, ולכן לא האריכה הגמ' בלישנא קמא לדון בכך (ראה מהרש"א).

קֹדֶם חֲצוֹת לֹא אָבֹד הוּא. כיון שאין זו שעת הקרבה (רש"י). ועדיין הגמ' היתה יכולה לשאול ממקרה אחר, שהיתה הבהמה לפנינו בחצות ואבדה לאחר מכן, שרועה ואינה קרבה שלמים. ואילו בחטאת באופן דומה לזה, שאבדה ביום והפריש אחרת תחתיה, הרי היא מתה, אלא שבלאו הכי מקשה הגמ' קושיא אחרת (תוס' ר"ד).

אֲבִידָתָא לֵילָא לֹא שְׁמָה אֲבִידָה - שאם אבד קרבן חטאת והפריש אחר תחתיו בלילה, שאינו זמן הקרבה, ונמצא הקרבן הראשון באותו הלילה, אינו הולך למיתה אלא לרעה (ע"פ רש"י, וגמ' תמורה כב, ב, בלישנא קמא, שדברי רבא אליבא דרבי נאמרו באופן שנמצאה בלילה, וכפי שהגמ' מדמה כאן לקרבן פסח שנמצא קודם חצות). אכן, מצינו חילוק בין אבידה קודם חצות בקרבן פסח לבין אבידת לילה בחטאת, שהמפריש קרבן פסח אחר חצות ואבד והפריש אחר תחתיו, ולבסוף נאנס ולא הקריב את שניהם, ונדחה לפסח שני, והקריב אחד מהם לפסח שני, השני ירעה עד שיסתאב, לפי שחצות של י"ד אייר קובעת אותו לדחוי [אף לרבי זירא ושמואל שחצות קבעה, והרי כאן שהפריש לאחר חצות לדעת רבי זירא בפסח ראשון קרב שלמים היות ולאחר חצות לא נקבע לפסח, מכל מקום באופן שנדחה לפסח שני חל עליו חיוב חדש לקרבן פסח, ולכן אם נדחה בפסח שני בשעת חצות נחשב לדחוי ולכן רועה]. אך בקרבן חטאת באופן דומה, שהפרישו ביום ואבד והפריש אחר תחתיו ביום, ולא הקריבם באותו היום, הבוקר שלמחרת אינו קובעו לרעה ודינו למות. אכן אין זו קושיא, לפי שיש טעם להבדל הזה שביניהם, שקרבן פסח שני הוא קרבן בפני עצמו, ויש כח לתחילת זמנו לקבוע את הקרבן לדחוי, אך קרבן חטאת של היום השני הוא אותו קרבן חטאת של היום הראשון, וכיון שאתמול הפריש אחר תחתיו, חל עליו דחוי, ואף שהפסיק הלילה בין הימים, אין הבוקר שלמחרת מחיל עליו שם קרבן שלא נדחה [ודברי רבא לא נאמרו אלא רק באופן שהפרשת השני היתה בלילה, שהלילה אינו זמן שחל בו דיחוי בקרבן] (חזו"א או"ח קכד לדף זה).

וְכָלֵלָא הוּא, וְהָרִי חֲטָאת שְׁעָבְרָה שְׁנָתָה וְכו'. ויש לתמוה, למה שאלה הגמ' רק על סוף דברי שמואל [שכל שבחטאת רועה, בפסח רועה], ולא שאלה על תחילת דברי שמואל [שכל שבחטאת מתה, בפסח קרב שלמים], שהרי מצינו אופן של תמורה שבחטאת מתה ובפסח רועה, וכגון שאבד הקרבן והפריש אחר תחתיו, ונמצא הראשון קודם שחיתה, והמיר בו, שבחטאת מתה [כיון שאפשר להקריב את הקרבן הראשון שאבד ונמצא, ואם כן יש לו דין של חטאת], ואילו בקרבן פסח באופן שנאבד ונמצא קודם חצות והמיר בו באותה שעה, תמורתו רועה [כיון שאפשר להקריב את הקרבן הראשון שאבד ונמצא, ואם כן יש לו דין של קרבן פסח] (תוס' ד"ה וכללא, ע"פ רש"י).

חֲטָאת שְׁעָבְרָה שְׁנָתָה רֹאשִׁין אוֹתָהּ כְּאִילוֹ הִיא עֹמֶדֶת בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת וְרוּעָה - שבכל מקום שבו היא נמצאת, היא נחשבת מבחינת ההלכה כמו בהמה של קרבן שנמצאת בבית הקברות שאין כהן יכול להיכנס לשם ולקחתה, ותרעה עד שתסתאב ויקנו בדמיה עולה (רש"י). והדימוי בין 'עברה שנתה' לבין 'נמצאת בבית הקברות' בא ללמד, שבעיקר קדושתה ראויה היא להקריבה, אלא שבפועל אי אפשר להקריבה לאחר שעברה שנתה, והוא כעין דבר חיצוני המעכב את הקרבתה, כדוגמת בהמה שנמצאת בבית הקברות, שהכהן אינו יכול להיכנס לשם ולקחתה להקריבה, ומשום כך אינה מתה אלא רועה (תוס' ד"ה ראין אותה). ויש שפירשו, שהדימוי בין 'עברה שנתה' לבין 'נמצאת בבית הקברות' בא ללמד, שעברה שנתה אינו דיחוי גמור, שהוא דבר שבא ממילא על ידי שיהיה מרובה, ואינו נחשב דיחוי גמור כדיחויים האחרים של חטאות המתות (תוס' ישנים יומא סז, ב ד"ה חטאת שעברה שנתה).

לְרִבּוֹת אֵת הַפֶּסַח שְׁעָבְרָה שְׁנָתוֹ וְכו' לְכָל מִצְוֹת שְׁלָמִים. הפסח שעברה שנתו קרב בעצמו לשלמים (רש"י). אכן, פסח שהוקדש מתחילתו כשהוא בן שנתיים, הרי הוא דחוי מעיקרו ואינו קרב בעצמו שלמים וירעה עד שיסתאב (משנה להלן ע"ב, ע"פ רש"י סס). והוא הדין אם בשעת הקדשתו היה ידוע שעד שיגיע זמן ההקרבה יהיה בן שנתיים, שהרי הוא דחוי מעיקרו, שבידוע שלא יהיה קרב לפסח, אלא מדובר כאן באופן שבשעת הקרבתו היה עומד להיות בן שנה בשעת הקרבה, ורק לאחר מכן נדחה, וזה יתכן בשני אופנים, או שהקדישוהו על מנת להקריבו בפסח ראשון, בהיותו בן שנה, ונדחו בעליו לפסח שני ובינתיים עברה שנתו, או לדעת רבי (יומא סה, ב) ששנה בקדשים מונים לפי שש"ה ימים [ולא לפי חודשי השנה], ועיברו את השנה לאחר שהקדישוהו וקודם ל"ד ניסן, ומשום כך עברה שנתו (חזו"א או"ח ס' קכד לדף זה).

וְאָבֹד מִי מִשְׁכַּחַתָּ לָּהּ וְכו'. הקדמה. מצינו ארבעה אופנים של קרבן שנותר לאחר שנתכפרו בעליו בקרבן אחר: [א] כשהיה הראשון קיים לפנינו בשעת הפרשת השני, היינו שהפריש את השני לאחריות, שאם יאבד האחד יקריבו את השני. [ב] כשאבד הראשון בזמן שאינו ראוי להקברה, ונמצא עוד לפני זמן הראוי להקברה, היינו בפסח שאבד ונמצא קודם חצות, ובחטאת